

**PEDAGOGICAL COMMUNICATION AS A FACTOR IN THE
DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL THINKING OF FUTURE
TEACHERS**

Abdullaev Kobilzhon Faizullaevich

Associate Professor, Department of General Pedagogy, BukhSPI

Abstract: the article is devoted to studying the importance of pedagogical communication in the development of professional thinking of future teachers in the educational process, and also shows the educational possibilities of communication in the process of achieving professional maturity.

Key words: thinking, profession, communication, future teacher, development, education, characteristics, criterion, result.

**PEDAGOGIK MULOQOT BO‘LAJAK O‘QITUVCHILAR KASBIY
TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISH OMILI SIAFTIDA**

Abdullayev Kobiljon Fayzullayevich

BuxDPI Umumiy pedagogika kafedrasi dotsenti

Annotatsiya: maqola ta’lim jarayonida bo‘lajak o‘qituvchilar kasbiy tafakkurini rivojlantirishda pedagogik muloqotning ahamiyatini o‘rganishga bag‘ishlangan bo‘lib, muloqotning kasbiy yetuklikka erishish jarayonidagi tarbiyalovchi imkoniyatlari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: tafakkur, kasb, muloqot, bo‘lajak o‘qituvchi, rivojlanish, tarbiya, xususiyat, mezon, natija.

**ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МЫШЛЕНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ**

Абдуллаев Кобилжон Файзуллаевич

Доцент кафедры общей педагогики БухГПИ

Аннотация: статья посвящена изучению значения педагогического общения в развитии профессионального мышления будущих учителей в образовательном процессе, а также показанны воспитательные возможности общения в процессе достижения профессиональной зрелости.

Ключевые слова: мышление, профессия, общение, будущий учитель, развитие, образование, характеристика, критерий, результат.

Bo'lajak o'qituvchi shaxsini shakllantirish muammosi har qaysi kishilik jamiyatining ehtiyojlari va talablaridan kelib chiqqan holda hal qilinadi. Shu boisdan hozirgi davrda qabul qilinishi mo'ljallangan yangi "Ta'lim to'g'risida"gi qonun va ushbu qonun asosida qabul qilinadigan me'yoriy xujjatlarda kasb tanlash motivlari, kasbiy tayyorgarlik, kasbiy layoqat va kasbiy mahorat bilan cheklanib qolmaslikni, balki bo'lg'usi pedagogik kadrlarda kasbiy tafakkurni tarkib toptirish mutlaqo zaruriy shart ekanligi ta'kidlanadi.

Respublikamizda o'qituvchilik kasbining o'ziga xos etnopsixologik fazilatlari, xislatlari, qobiliyatlari ish uslublari mahoratga erishishning yo'llari, shaxslararo muloqot maromlari yuzasidan har xil davrlarda bir muncha ilmiy izlanishlar olib borilgan.

Muloqot – muloqot subyektlarining o'zaro ta'sir jarayoni bo'lib, bu ta'sir davomida axborot almashinadi, munosabat o'rnatiladi, rivojlantiriladi. Muloqot vositasida hamkorlikdagi faoliyat tashkil etiladi va amalga oshiriladi. Ayni vaqtda faoliyat davomida insonlar o'rtasida yangi-yangi munosabatlar va aloqalar shakllanadi. Demak, muloqot va faoliyat o'zaro chambarchas bog'liqdir.

Muloqotning tarbiyalovchi imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish ko'p jihatdan o'qituvchining shaxsiy sifatлари bilan belgilanishini aytib o'tish kerak. Pedagogik muloqotning to'g'ri tanlangan, pedagogning betakror individualligiga muvofiq keluvchi uslubi quyidagi vazifalar majmuini hal qilishga yordam beradi:

birinchidan, pedagogik ta'sir ko'rsatish pedagog shaxsi bilan ayni bir narsa bo'lib qoladi, auditoriya bilan muloqotda bo'lish jarayonining o'zi soddalashadi, u pedagogning o'zi uchun yoqimli, uzviy bo'lib qoladi;

ikkinchidan, talabalar bilan o'zaro munosabatlarni yo'lga qo'yish jarayoni ancha yengillashadi;

uchinchidan, pedagogik muloqotning barcha eng muhim vazifalarining, samaradorligi ortadi, shu bilan birga bularning hammasi muloqotning barcha bosqichlarida pedagogning hissiy xotirjamligining ijobiy negizida ro'y beradi.

Talabalarda muloqotlarning individual uslubini shakllantirish metodikasi quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

1. Talabalar muloqoti individual uslubining xaqiqiy shaxsiy xususiyatlarini o'rganish va ularni talabalarning anglab yetishi. Talabalarning mustaqil tahlil qilishi, o'zaro har tomonlama tavsifnomalari, o'qituvchilarning kuzatishlari asosida amalga oshadi. Talabalar shu maqsadda «Men boshqa kishilar bilan muloqotda qandayman?» mavzuida esse yozadilar, bir-birlariga shunga o'xshash mazmunda tavsifnoma tayyorlaydilar va hokazo.

2. Shaxsiy muloqotdagi kamchiliklarni aniqlash va ularni barham toptirish yuzasidan qilinadigan ishlar: uyatchanlikni, tortinchoqlikni, muloqot uslubidagi salbiy holatlarni yengish.

3. Pedagog uchun muloqotning hissiy jihatdan qulay bo'lgan uslubini ishlab chiqishga doir topshiriqlar va ularni o'z-o'zini kuzatish ma'lumotlari bilan taqqoslash.

4. Muloqotda o'z individual uslubini asosida pedagogik muloqot tarkibiy qismlarini egallash (maxsus mashg'ulotlarda) sohasidagi ishlar.

5. O'z muloqot uslubiga muvofiq ravishda pedagogik muloqotdan iborat yaxlit hodisani bilib olish borasidagi ishlar va muloqot uslubiga aniqliklar kiritish (maxsus mashg'ulotlarda).

6. Haqiqiy pedagogik faoliyat individual uslubini asosida talabalar bilan muloqot qilish, bu uslubni mustahkamlash (pedagogik amaliyot va stajirovka jarayonida).

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida ishni endi boshlayotgan o'qituvchilar individual muloqot uslubini shakllantirish ustida muntazam ish olib borishlari zarur.

Tarbiyaviy jarayonni tashkil etishda pedagogik muloqotning jihatlari muhim rol o'ynaydi, ular pedagog bilan talabalarning bevosita o'zaro harakati bilan bog'liqdir. Bu o'rinda bir necha bosqichlar ajratib ko'rsatiladi.

Birinchi bosqich - bu o'qituvchining tarbiyaviy jarayon vaziyatidan xabardorligidir. Shuni nazarda tutish kerakki, bu bosqich juda tez kechadi va xuddi shu bosqichda zarur so'z, ohang, hulq-atvor vujudga kelishi lozim.

Ikkinchi bosqich: Pedagogik muloqotning samarali jarayoni uchun uning shart-sharoitlarini bilib olishning o'zi kifoya qilmaydi. Talabalar bilan o'zaro harakatning boshlanishi o'zaro fikr almashishga doir yana bir muhim vazifani hal qilish bilan muloqot obyektining diqqatini o'ziga jalb qilish bilan bog'liqdir. Muloqot obyektining, ya'ni talabaning diqqatini o'ziga jalb qilish deganda nimani anglash kerak? Buning ma'nosi bo'lajak o'zaro harakatga, ta'limning rejalashtirilgan usullariga, tashkiliy shakllariga ijtimoiy-psixologik negizni asos qilib olish, darsni o'tkazish uchun zarur bo'ladigan talabalar diqqatini jalb qilishdir.

Ko'pincha yosh pedagoglar, talabalar har doim o'qituvchiga o'z diqqatlarini qaratishlari lozim deb hisoblaydilar va o'zaro fikr almashishga doir bu muhim vazifalarni sobit qadamlik bilan hal qilmaydilar.

Ko'rsatib o'tilgan bevosita muloqot bosqichlari pedagogik ta'sir ko'rsatishning nisbatan mustaqil, har bir ko'rinishida vaqti-vaqti bilan takrorlanib turadi, tarbiyaviy jarayonni tashkil etganda ularni nazarda tutish kerak bo'ladi.

Tarbiyaviy ta'sir ko'rsatishni tashkil etishda muloqotning ahamiyati bilan bog'liq ravishda pedagogik muloqot madaniyatiga, tarbiyachining dilkashligiga alohida talablar qo'yiladi, dilkashlik unda kasbiy tafakkur sifatida namoyon bo'ladi.

Tarbiyachi jamoa, gurux va individual ish olib borish jarayonida odamlar bilan muloqot qila bilishi, uni talabalar bilan aniq maqsadni ko'zlagan holda tashkil eta olishi va ularni boshqara bilishi lozim. Kasb-korga oid pedagogik dilkashlikning yosh o'qituvchi amal qiladigan quyidagi mezonlarini alohida ajratib ko'rsatish mumkin: talabalar bilan turli sohalarda muntazam muloqot qilishda barqaror ehtiyojning mavjudligi, muloqotning barcha bosqichlarida hissiy osoyishtalikning namoyon bo'lishi, o'zaro fikr almashishga doir sifatlar, ko'nikmalar va malakalarning mavjudligi.

Fikrimizcha, zamonaviy o'qituvchi muloqot davomida to'g'ri, omilkor axborot uzatishi va unga suhbatdoshini ishonтира bilishi kasbiy zaruriyat hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda kasbiy tafakkur o'z navbatida muloqot madaniyatiga tayangan holda bo'lajak o'qituvchining dunyoqarashini, uning kasbini sevishi orqali yetuklik darajasiga intilishini, o'z borlig'ini his etishi, Vatan, jamiyat manfaatlari, rivoji uchun keraklilik hissini anglashini ifodalaydi.

Adabiyotlar

1. Alex Moore. Teaching and Learning: Pedagogy, Curriculum and Culture. – Routledge, USA, 2012.
2. Ochilov M. , Ochilova N. “O'qituvchi odobi”. – T.: “O'qituvchi”, 1997, 6-bet.
3. Kurbanova G. N. Formation of professional thinking in future //International Journal for Advanced Research In Science. – 2020. – T. 10. – №. 05. – С. 98-102
4. Курбанова Г.Н.Педагогик мулокот воситасида талабалар касбий тафаккурини ривожлантириш Монография.”Дурдона”, Бухоро-2021.
5. G'oziyev E.E Muomala psixologiyasi T-2001 y
6. Abdullaev K., Juraev B., Khabibova G. Food quality and safety control as an important factor of physical development //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2023. – T. 460. – С. 11001.
7. Абдуллаев К. Ф., Бобомуродова Н. Д. DIDAKTIK TALIM VOSITALARI TALIM JARAYONI SAMARADORLIGINI TAMINLASH OMILI SIFATIDA://Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2022. – №. 3. – С. 81-86.